

V ý r o č n á e p r á v a
o činnosti za r.1969

Prerokované na schôdzi Ústavnej rady dňa 22.XII.1969
a na plenárnej schôdzke ústavu dňa 22.XII.1969

Spracované podľa smerníc Predsedníctva SAV č.4/69

I. Najdôležitejšie vedecké práce

1. Stručný prehľad o úlohách štát.plánu

a/ Percepcia v intramodálnom a intermodálnom kontexte /X-18-1/1/

Zodpovedný riešiteľ St.Dorniš a 7 pracovníkov

V uplynulom roku išlo o poslednú etapu štvorročnej úlohy, ktorá sa začala riešiť v r.1966. Cieľom záverečnej časti úlohy bolo:

a/ doplniť a uzavrieť kruh experimentálnych výskumov, zameraných na analytický aspekt riešenia problematiky základných kognitívnych procesov - predovšetkým zrakového a sluchového vnímania - v kontexte moderného, interfunkčného chápania,

b/ formálne uzavrieť vyriešenie úlohy vypracovaním primeranej publikácie, ktorej hlavný dosah by mal byť v syntetickom podchytení získaných poznatkov a v ich zaradení do rámca príslušného faktografického, metodologického a teoretického arsenálu súčasných experimentálno-psychologických výskumov v celosvetovom meradle.

Riešenie jednotlivých konkrétnych experimentálnych tém v r.1969 prinieslo tieto výsledky:

Volby vlastností osobnosti na výkon v niektorých percepcio-psychologických úlohách bol názov témy, riešenej O.Halmiovou. Zistilo sa, že sila a slabosť excitačných procesov ovplyvnili výkon v krátkodobej pamäti a to tak, že pri jednoduchých úlohách skupina so slabšími excitačnými procesmi vykazovala výrazne lepší výkon, ale s rastúcou zložitosťou úlohy dochádzala u tejto skupiny v porovnaní so skupinou, charakterizovanou silnými excitačnými procesmi, k nepomerne výraznejšiemu zhoršeniu. Podobne v krátkodobej percepcio-pozornostnej skúške mali p.o. so slabšími excitačnými procesmi výrazne lepšie výkony ako p.o. so silnými excitačnými procesmi, avšak prídanie sekundárnej úlohy viedlo u "slabej" skupiny k zhoršeniu,

u "silnej" mopak k zlepšeniu.

Práce na psychologicko-patologických aspektoch laterálnej preferencie /O.Horkovič/ pokračovala zostavením a orientačným použitím špeciálneho Kováčovho-Horkovičovho dotazníka pre vyšetrenie laterality u niektorých zvlášť významných psychických porúch /schizofrénie/; zistila sa slabá výraznosť laterality jednak podľa anamnestických údajov, jednak na základe jednoduchých motorických odpovedí, najmä tých, ktoré sú málo ovplyvnené pravostrannou civilizáciou.

Výskumy O.Árochovej boli zamerané najmä na vývinové zmeny v percepcii a retencii priestorových vzťahov. Do popredia záujmu sa v priebehu experimentov dostali menovite otázky bezprostredného mnemického skladovania smerovosti /orientácie/ figúr podobných grafémam u detí predškolského a mladšieho školského veku. Ukázala sa väčšia chybovosť pri figúrach orientovaných doprava v porovnaní s figúrami s ťažiskom v pravej polovici zrkového poľa. Menšia chybovosť sa ukázala aj pri figúrach obrátených nahor a nadol v porovnaní s figúrami smerujúcimi doprava a doľava.

V rámci úlohy Bezprostredná, krátkodobá a operadná pamäť v zraku a sluchu /S.Dornič/ bolo ústredným cieľom experimentov objasniť vzťahy medzi percepčnou náročnosťou a krátkodobou pamäťou. Medzi percepčnou náročnosťou a reprodukciou sa zistila výrazná korelácia, zatiaľ čo medzi percepčnou náročnosťou a znovuzoznaním sa nezistila žiadna súvislosť. Výsledky poukazujú na kvalitatívnu odlišnosť mechanizmov tzv. tretej a štvrtej fázy pamäti, t.j. reprodukcie a rekognície.- Ďalšie experimenty v rámci danej úlohy ukázali, že zaťaženie sluchovej pamäti výrazne znižuje výkon v zrkových percepčno-pozornostných úlohách; tieto výsledky poukazujú na nutnosť prehodnotiť niektoré rutinné skúšky /Bourdon/.

Úloha I. Šipoša, Verbálne identifikácie pri rôznych varian-
toch pamäťového vstupu a výstupu tvorila záverečnú časť správy o
činnosti menovaného za štyri roky, v ktorej podáva analýzu a syn-
tému výsledkov výskumu sémantickej neurčitosti slov, neurčitosti
slov vo funkčných textoch, uvádza empirické kontinua, dopĺňa šta-
tistickú intervalizáciu metódou KBR, všíma si frekvencie slov na
odpoveňový čas, pamäť a vigilančný výkon.

Ústredným zámerom práce na úlohe K teórii interfunkčného
chápania vnímania /D. Kováč/ bolo vyvodiť z poznatkov, získaných
monotématicky orientovanou vedecko-výskumnou činnosťou ústavu za
uplynulé 4 roky, určité teoretické závery. Tieto závery boli sfor-
mulované ako interfunkčné chápanie vnímania. Podľa tohoto chápania
je vnímanie základnou fázou spracovania informácie prichádzajúcej
z organizmu a zo stimulácie. Percepčné zážitky primárne regulujú
odpoveď organizmu. Vnímanie je výsledkom nešpecifického učenia a
je základom myslenia. Z hľadiska interfunkčného chápania sa javia
všetky doterajšie teórie vnímania priúške. Interfunkčné chápanie
vyústilo do doktorakej dizertácie a vyvolalo ohlas u zahraničných
odborníkov.

V priebehu roku sa do riešenia čiastkovej úlohy X-18-1/1
zapojili dvaja noví pracovníci. A. Jelenková spracovala časť proble-
matiky priebehu rozpadu pamäťovej stopy a špecifikovala závažnosť
poklesu reprodukčnej schopnosti od množstva informácie a dĺžky
retencie. - J. Bezák experimentálne objasnil zástup niektorých per-
cepčno-sématických činiteľov, ktoré pri vnímaní rýchlosti pohybu
ovplyvňujú presnosť predikcie a umožňujú tak adjustáciu anticipač-
ného správania. - Výskumy oboch nových pracovníkov adekvátne zapadli
do kontextu príslušnej čiastkovej úlohy.

V týchto dňoch sa ukončuje záverečná správa za celé štvorročné obdobie riešenia danej čiastkovej úlohy; práca bude in extenso /cca 300 cyklostylovaných strán/ rozoslaná na všetky hlavné psychologické pracoviská a zainteresované inštitúcie v ČSSR a po primeranej úprave bude jej podstatná, syntetická časť podľa možnosti neskoršie vydaná tlačou.

Analýza práce operátora v automatizovanej výrobe /X-18-4/6/.

Zodpovedný riešiteľ J. Daniel a 4 pracovníci.

Úloha sa začala riešiť r.1967 a r.1969 sa pokračovalo v experimentálnom výskume.

Predmetom výskumu bolo zisťovanie vplyvu ďalších variantov záťažových situácií na výkon operátora. Zistilo sa, že nepresnosť práce operátora ovplyvňuje viac neočakávanosť podnetovej situácie ako dlhodobý výkon pri možnosti náležitej adaptácie. Súčasná registrácia niektorých fyziologických funkcií /pulzovej frekvencie a psychogalvanickej reakcie/ prispela k podrobnejšej diferenciacii záťažových stavov a ukázala sa ako vhodný metodický prístup k týmto otázkam.

V rámci diagnostikovania záťaže sa vykonali ďalšie experimenty so Stroopovým testom interferencie, ktorý bol rozšírený o ďalšiu variantu /J. Daniel/.

Prístupilo sa k modelovaniu myslenia a rozhodovacích procesov operátora, k čomu sa navrhla a vyhotovila vhodná aparatúra. Riešiteľ úlohy ju overil a vykonal experimenty so súborom učňov. Predbežné výsledky ukazujú vplyv zložitosti použitého pravidla regulácie ako aj počtu regulovaných parametrov na výkon. Ako citlivé ukazovatele sa ukázali čas predpovedania a počet správne predpovedaných stavov /M. Strišeneč/.

Súčasne sa pracuje na hlbšej analýze predvedania matematickými prostriedkami /J. Lukovičová/.

Bol respecovaný projekt pre výskum induktívneho zvalenia a overenie niektoré parametre experimentálnej metodiky /V. Kojinár/.

V rámci štúdia zrakovej únavy sa zistilo, že palpebrálna reakcia je závislá na zrakovej úlohe, zvyšuje sa stupňovaním námahy a únavy zrakového analyzátora /H. Florek/.

2. -

3. Zvláštne úlohy

Pracoviisko riešilo čiastkovú úlohu Z 9-11-6 a 8, ktorej ukončenie sa predpokladá v r. 1970.

4. -

5. Najdôležitejším výsledkom je ukončenie štvorročného výskumu z oblasti základných kognitívnych procesov vo forme cyklistylovanej výskumnej správy "Percepcia v intermodálnom a intramodálnom kontexte", /red. S. Dornič a O. Halmiová/. Ide o druhú fázu systematicky rozvíjaného výskumu v oblasti kognitívnych procesov, kde faktograficko-syntetickým podaním a príslušným teoretickým zarámovaním sa zovšeobecňujú výsledky početných experimentálnych projektov, publikovaných za uplynulé roky v cca 100 analytických štúdiách. Teoretickým prínosom je prehĺbenie interfunkčného chápania vnímania, sformulovaného v doktorskej dizertačnej práci D. Kováča "Visuelles Wahrnehmen in der interfunktionellen Abhängigkeiten".

6. Keďže ukončená úloha má primárne charakter základného výskumu, nie je zatiaľ možné poukázať na priamy spoločenský a ekonomický prínos.

II. Uplatnenie výsledkov vedeckej práce

1. Realizácia výsledkov v praxi

a/ V rámci čiastkovej úlohy "Analýza práce operátora", ktorá čiastočne vznikla z požiadaviek priemyselnej výroby, sa výsledky priebežne využívajú v organizačnej a personálnej práci veľkých chemických podnikov.

Pohotovité oboznamovanie priebežne dosahovaných výsledkov ústavu vo forme cyklostylovaných SPRÁV ÚSP /v r.1969 vyšlo celkovo 32 čísiel v 120 exemplároch/ znamená prínos pre aplikovaný výskum a rutinnú prax, o čom svedčia mnohé pozitívne ohlasy.

2. Publikačná a edičná činnosť

a/ Pôvodné knižné práce :

D.Kováč /Hrsg./: Visuelles Wahrnehmen - sein Anteil im Verhalten.
Bratislava, SAV, 1969

D.Kováč a kolektív : Psychologická propedeutika pre vysokoškolákov.
Bratislava, SPN, 1969

b/ Pôvodné časopisecké štúdie :

Árochová, O., Diskriminácia inverzných tvarov u detí. Čsl.psychol.,
13, 1969

Bezák, J., Experiments with estimation of movement velocity.
Studia psychol. 11, 1969, 165-168

Bezák, J., Dornič, S., Effect of the structure of visual field on the estimation of movement velocity. Activ.nerv.super.
1969

Daniel, J., Performance in an interference test and some changes in the vegetative functions. Studia psychol. 4, 1969

Daniel, J., Further variants of Stroop's interference test.
Studia psychol. 1, 1961

- Daniel, J., Humanizačné faktory v automatizovanej výrobe. Zborník z konferencie o vedeckej organizácii práce a pracovných štúdiách, Bratislava, 1969, 226-247
- Daniel, J., Ergonómia v službách konštrukcie nových strojných zariadení. Technická práca, 1969, 6, 23-27
- Daniel, J., Človek a povolanie. In: Kováč a kol.: Psychol. propedeutika, SPN, Bratislava 1969
- Daniel, J., Wahrnehmen und Stress. In: D. Kováč /Hrsg./ Visuelles Wahrnehmen - sein Anteil in Verhalten. Bratislava SAV, 1969
- Daniel, J., Florek, H., Kočík, V., Strišenec, M., Investigation of An Operator's Characteristics by Means of Factorial analysis. Studia psychol., 1969, 11, 1, 10-22
- Dornič, S., Verbal factor in number perception. Acta psychol., 1969, 29, 393-399
- Dornič, S., Kuric, J., Free looking time and decision time as criteria of aesthetic values of picture. Studia psychol., 1969, 11, 80-81
- Dornič, S., Halmiová, O., Recognition in short term memory: effect of stimulus color. Studia psychol., 1969, 11
- Dornič, S., Schnelová, J., Direct and indirect self-rating in the dimensions of neuroticism and extroversion. Studia psychol 1969, 11
- Dornič, S., Halmiová, O., Note on recognition of messages of digits. Studia psychol., 1969, 11
- Dornič, S., Unmittelbares Gedächtnis. In: D. Kováč /Hrsg./ Visuelles Wahrnehmen - sein Anteil in Verhalten, Bratislava, SAV, 1969, 81-94
- Dornič, S., Visuelle Kontrolle. In: Visuelles Wahrnehmen - sein Anteil in Verhalten, Bratislava, 1969, 173-180
- Dornič, S., Reversibilität im visuellen Wahrnehmen. In: D. Kováč /Hrsg./ Visuelles Wahrnehmen - sein Anteil in Verhalten, Bratislava, 1969, 109-119

- Florek, H., Intermitentný svetelný podnet a zraková únava
Studia psychol., 11, 1969
- Florek, H., Zusammenhänge zwischen Berufstätigkeit und visueller Ermüdung. In: D. Kováč /Hrsg./ Visuelles Wahrnehmen -sein Anteil im Verhalten, Bratislava SAV, 1969, 145-155
- Halmiová, O., Interference and properties of the nervous system. Studia psychol., 1969, 11, 154-157
- Halmiová, O., Persönlichkeitfaktoren und Vigilanz. In: D. Kováč /Hrsg./ Visuelles Wahrnehmen -sein Anteil im Verhalten, Bratislava, 1969, 59-70
- Halmiová, O., Psychológia osobnosti. In: D. Kováč a kol., Psychol. propedeutika, Bratislava, ^{SPN} 1969, 121-128
- Halmiová, O., Uherík, A., Eysenck's personality dimensions and properties of the nervous system. Studia psychol., 1969, 11, 116-125
- Halmiová, O., Dornič, S., Forced and spontaneous pace in complex attention task. Activ. nerv. super., 1969
- Horkovič, G., Kováč, D., Poruchy v duševnom živote. In: D. Kováč a kol. Psychol. propedeutika, Bratislava, SPN, 1969, 121-136
- Jelenková, A., Dornič, S., Immediate memory span in alternation of visual and auditory stimuli. Studia psychol., 1969, 11
- Kostolanský, R., Profesionálny vývin a jeho využitie v poradenstve. Psychol. a patopsychol. dieťaťa, 1969, IV, 3, 203-213
- Kostolanský, R., Využitie psychologických testov v posudzovaní vhodnosti povelania. Jednotná škola, roč. XXI, 913-925
- Kostolanský, R., Interview v práci výchovného poradcu. Výhev. poradce, 1969, 4
- Kováč, D., From the reaction time to measuring of promptness. Acta psychol. 30, 75-83
- Kováč, D., Naše príspevky k interfunkčnému chápaniu vnímania. Čsl. psychol., 13, 31-47

- Kováč, D., Uncertainty-certainty as a regulator of paired learning. Internat. Conference on Human Learning. Abstracts of papers, Prague, 29
- Kováč, D., Commanding more languages as a psychological problem. Studia psychol., 1969, 11
- Kováč, D., I. Preliminary report about research on biglotic children. Studia psychol. 1969, 11
- Kováč, D., W. Neumann, Command of several languages and visual discrimination. Studia psychol. 1969, 11, 78-80
- Kováč, D., H. Drüge - W. Seveker, Visual differentiation on three levels. Studia psychol. 1969, 11, 150-153
- Kováč, D., L. Ley, Visual differentiation and lateral preference. Studia psychol., 1969, 11
- Kováč, D., G. Horkovič, Ist die lateralpräferenz eine Trivialität? In: M. Irle /Hrsg./, Bericht über den 26 Congress der DGF Ps, Göttingen, Hogrefe, 211-218
- Kováč, D., Z dejín psychológie. In: Psychologická propedeutika pre vysokoškolákov, Bratislava, SPN
- Kováč, D., Psychologické vedy v súčasnosti. Psychol. propedeutika pre vysokoškolákov, Bratislava, SPN, 8-12
- Kováč, D., Psychológovia a ich práce /tamtiež/, 39-49
- Kováč, D., Výsledky porovnávacieho štúdia /tamtiež/ 62-69
- Kováč, D., Psychologický futurizmus /tamtiež/ 216
- Kováč, D., Šipoš, I., Horkovič, G., Základné problémy psychológie, /tamtiež/, 28-36
- Kováč, D., Štukovská, M., Od údajov k zovšeobecneniam /tamtiež/ 53-60
- Kováč, D., Horkovič, G., Biopsychológia /tamtiež/, 73-83
- Kováč, D., Šipoš, I., Hraničné problémy psychológie /tamtiež/ 207-213
- Kováč, D., Über die methodologische Position unserer Forschungen. In: D. Kováč /Hrsg./, Visuelles Wahrnehmen: sein Anteil an Verhalten, Bratislava, Vyd. SAV

- Kováč, D., Visuelle Unterscheidung /tamtiež/
Kováč, D., Wahrnehmen und Alter /tamtiež/
Kováč, D., Sensorisch - perzeptive Bereitschaft /tamtiež/
Striženeč, M., Descriptive theory of decision - making and operator's activity in automated production. *Studia psychol.* 1969, 11, 81-83
Striženeč, M., Systémové aspekty inžinierskej psychológie. *Studia psychol.* 1969, 11, 169-183
Striženeč, M., K metodickým otázkam profesiegrafie technicko-hospodárskych pracovníkov v stavebníctve. *Ekonomika stavebníctva* 1969, 8, 251-252
Striženeč, M., Pracovné prostredie a stroje. In: D. Kováč a kol., *Psychol. propedeutika*, SPN, Bratislava 1969, 183-189
Striženeč, M., Informations theoretischen Zugang zum Wahrnehmen. In: D. Kováč /Hrsg./ *Visuelles Wahrnehmen - sein Anteil an Verhalten*, Bratislava, Vyd. SAV
Striženeč, M., Metodický návod pre zostavenie profesiegrafov THP SV. UECOS, Bratislava, 1969
Šípoš, I., Word recognition in four variants of memory input and output. *Studia psychol.* 1969, 4
Šípoš, I., Semantic aspects in verbal behaviour. In: Abstracts of submitted papers, XIX. Internat. Congress of Psychology, London, 1969, 32-33
Šípoš, I., Učenie a škola. In: D. Kováč a kol. *Psychol. propedeutika*, Bratislava 1969, 155-160
Šípoš, I., Uherík, A., Scaling of the semantic continuum and BSR. *Studia psychol.* 1969, 11, 131-135
Šípoš, I., Kováč, D., Bádanie vo všeobecnej psychológii. In: D. Kováč, *Psychol. propedeutika*, Bratislava 1969, 86-97
Šípoš, I., Kováč, D., Jedinec v spoločnosti. In: D. Kováč a kol., *Psychol. propedeutika*, Bratislava 1969, 111-120
Soudková, M., K problematike vytvárania autizmu vo vnímaní. *Studia psychol.* 1969, 11, 198-203

- Soudková, M., Efekt odmeny a trestu na vnímanie. *Studia psychol.* 1969, 11, 89-100
- Soudková, M., Perceptives Lernen. In: D.Kováč /Hrsg./ *Visuelles Wahrnehmen - sein Anteil an Verhalten*, Bratislava, Vyd.SAV
- Šipoš, I., Kováč, D., Daniel, J., Košinár, V., Novšie aplikačné úseky psychológie. In: D.Kováč a kol., *Psychol.propedeutika*, Bratislava, Vyd.SAV, 1969, 207-213
- Šipoš, I., Wahrnehmen in der Zeit. In: D.Kováč /Hrsg./ *Visuelles Wahrnehmen -sein Anteil an Verhalten*, Bratislava, 1969
- Štukovská, M., Štukovský, R., Posúdenie empirických hodnôt chí-kvadrátového testu. *Studia psychol.* 1969, 11
- Uherík, A., Heutreaktivität und Wahrnehmen. In: D.Kováč /Hrsg./ *Visuelles Wahrnehmen -sein Anteil an Verhalten*, Bratislava, 1969
- Uherík, A., Schemas of activation changes and psychodiagnostics. *Studia psychol.* 1969, 11, 84-87
- Uherík, A., Psychological aspects in the research of residual hearing perception. *Studia psychol.* 1969, 11, 161-164
- Uherík, A., Personality traits and bioelectrical skin reactivity /BSR/ under conditions of a load situation. *Studia psychol.* 1969, 11
- Uherík, A., A new objective audiometric method and its significance for an investigation of auditive perception. *Studia psychol.* 1969, 11

3. Prevzatie nových vedeckých metód iným pracoviskom

V uplynulom roku bola Diagnostickým strediskom pre defektné deti prevzatá metodika pre objektívne zisťovanie deficitu sluchu, vyvinutá A. Uherikom.

Viacere metodiky na meranie zrakového rozlišovania /vyvinuté D. Kováčom a V. Veltrom/ boli prevzaté univerzitnými psychologickými pracovníkmi u nás i v zahraničí.

4. Konferencie, sympózia a semináre

V dňoch 11 - 15. III. sa konalo IV. stretnutie experimentálne pracujúcich psychológov z ČSSR, na ktorom sa zúčastnilo 40 účastníkov, z toho 20 referátmi. Výsledkom bolo zhodnotenie nami koordinovanej úlohy štát. plánu.

5. Aktívna účasť na konferenciách v ČSSR:

- D. Kováč: Uncertainty - certainty as regulator of paired learning.
/International Conference of Human Learning, Prag/
- D. Kováč: Psychologické problémy s hodnotením nadaných žiakov.
Vedecké sympóziu o hodnotení a klasifikácii žiakov,
Trnava/
- D. Kováč: Metodologické syntézy v psychológii a problémy merania
/Celoštátny seminár o psychodiagnostike, Bratislava/
- D. Kováč: Ľudský činiteľ vo výrobe a psychológia /Seminár Inštitútu pre výchovu vedúcich pracovníkov chemického priemyslu, Bratislava/
- J. Daniel: Psychológia a ergonómika /Seminár Spoločnosti MTM, Vršetec/
- J. Daniel: Personálna politika v podniku /Ideologický seminár ÚV KSS Bratislava/

- J. Daniel: Psychologické aspekty pri montážnych prácach /Seminár Domu techniky, Starý Smokovec/
- J. Daniel: Psychologická analýza práce a profesiografia /Seminár Čsl.výsk.ústavu práce, Trnava/
- M. Strišenec: Analýza myslenia pomocou aparatúry PSI /III. Kybernetická konferencia v Smoleniciach/
- M. Strišenec: Profesiografia THP v stavebníctve. /Seminár o profesiografii, Trnava/
- R. Kostelanský: Profesiografia a profesionálne poradenstvo. /Seminár o profesiografii, Trnava/
- R. Kostelanský: Profesionálny vývin ako prístup k voľbe povolania. /Seminár o profesionálnej orientácii, Brno/
- D. Kováč: Zrakové rozlišovanie na troch úrovniach. /IV. stretnutie exper. pracujúcich psychologov, Smolenice/
- I. Šípoš: Frekvenčný aspekt sémantických signálov. /III. konf. o kybernetike, Bratislava 1969/

6. Najdôležitejšie ohlasy

Všetky štúdie pracovníkov ústavu uverejnené v *Studia psychologica* sú anotované v celosvetovom periodiku "Psychological Abstracts" ako aj v "Currents of biological sciences".

V "Annual Review of Psychology" 1969 hodnotil K. von Flandt zvlášť jednotlivé práce ústavu za uplynulé roky ako aj pracovisko ako celok /... "živé centrum perceptológie v krajinách východného bloku".../

7. Licencie a patenty: -

III. Činnosť vedecko-organizačná a spolupráca s inými orgánmi

1. Koordinačná činnosť

a/ Pracovisko je koordinátorom jednej hlavnej úlohy v psychol. vedách - Problémy všeobecnej psychológie /X-18-1/, v rámci čoho sa

uskutočnilo IV. stretnutie experimentálne pracujúcich psychológov v Smoleniciach.

b/ -

c/ Pokračovalo sa v spolupráci s Psychologickým ústavom Rumunskej akadémie vied na téme "Analýza práce operátora".

2. -

3. -

4. Služby a expertízy

a/ J. Daniel poskytoval expertízy pre Ministerstvo práce a sociálnych vecí SSR a pre Ministerstvo priemyslu SSR

b/ I. Šipoš poskytoval priebežne expertízy pracovníkom ÚV KSS.

c/ -

5. Spolupráca s rezortmi

Ústav rozvíja intenzívnu spoluprácu s rezortnými výskumnými ústavmi a to najmä: Čs. výskumný ústav práce, Inštitút pre výchovu vedúcich pracovníkov ZSČHP, Ústav ekonomiky a organizácie stavebníctva, Psychol. oddel. n.p. SLOVNAFT, Dom techniky, Výskumný ústav hygieny. Vo väčšine prípadov ide o tímové riešenie aktuálnych úloh príslušných inštitúcií, kde sa spolupráca s psychológmi vysoko oceňuje.

IV. Výchova vedeckých pracovníkov a spolupráca s vysokými školami

1. Na ústave sa školí 6 aspirantov z univerzít a rezortov.

Dr.
2. D. Kováč, DrSc a Dr. S. Dornič, CSc prednášajú psychológiu na Pedagogickej fakulte UK v Trnave. Dr. O. Halmiová, CSc prednášala psychológiu osobnosti a pedag. psychológiu na Fakulte teles. výchovy a športu UK, Dr. J. Daniel, CSc prednášal inžinieraku psychológiu na Filozofickej fakulte UK, Strojníckej fakulte SVŠT. Dr. H. Florák, CSc pred-

nášal psychológiu na VSVÚ a psychológiu práce na VŠE. V. Kešinár, prom. psych. prednášal a viaceré semináre zo všeobecnej psychológie na Pedag.fakulte UK v Trnave. Dr. R. Kostolanský prednášal ontogenézu na Fil.fakulte UK.

3. -

4. V ústave pôsobili 3 vedecké pomocné sily, ktoré priebežne plnili požadované úlohy /vyhodnocovanie údajov/. D. Kováč videl 6 diplomových prác a H. Strišenec a B. Dornič 1 diplomovú prácu a A. Uherík 2 diplomové práce.

5. Viacerí pracovníci prednášali na postgraduálnom štúdiu psychológov a technikov.

6. Intenzívne sa rozvíja spolupráca s Katedrou psychológie a najmä novšie aj s Kabinetom psychológie žiaka ZDŠ na Pedag.fakulte v Trnave /B. Dornič a D. Kováč/. Ide o riešenie výskumných úloh v rámci štát. plánu, resp. spoluprácu na koncepcii vedeckého výskumu. Zo spolupráce vznikli viaceré štúdie /pozri zoznam/.

7. Pracovisko umožňuje výskum /J. Boroš/, resp. praktické cvičenia na našich aparatúrach pre potreby Katedry psychológie FFUK.

V. Ocenenie vedeckej, popularizačnej a kultúrno-politickej činnosti

1.-

2. Udelenie cien: Doktorská dizertačná práca D. Kováčovi : Visuelles Wahrnehmen in den interfunktionellen Abhängigkeiten - bola odmenená cenou SAV.

3. Vedecke-popularizačná činnosť:

a/ Socialistická akadémia. Pracovníci priebežne prednášali na aktuálne témy v závodoch, inštitúciách a školách. Pracovníci oddelenia inž.psychológie spolupracovali pri usporiadaní kurzu pre vedúcich hospodárskych pracovníkov.

D.Kováč je členom predsedníctva mestského výboru a V.Kořinár členom pléna MV.

b/ Intenzívne sa spolupracuje so Slovenským komitétom pre vedecké riadenie /J.Daniel, predseda prípravného výboru Slovenskej ergonomickej spoločnosti/, na rôznych akciách Domu techniky sa systematicky podieľajú pracovníci odd. inž.psychológie.

c/ Činnosť vo vedeckých spoločnostiach Akadémie. Pri ústave je sekretariát Slovenskej psychologickéj spoločnosti, pričom 5 pracovníci /M.Strišenec, V.Kořinár, R.Kostolenský, D.Kováč a J.Daniel/ zastávajú kľúčové funkcie. V spolupráci s n.p. Psychodiagnostika, spoločnosť začala t.r. vydávať nový časopis: Psychológ v Československu; /takýto časopis vydáva len Americká psychol. asociácia/. V uplynulom roku sa intenzívne pripravoval III.zjazd slovenských psychológov.

Pracovníci ústavu sú súčasne členmi, resp. funkcionármi iných vedeckých spoločností. M.Strišenec sa stal predsedom Slovenskej kybernetickej spoločnosti pri SAV, D.Kováč členom predsedníctva Slovenskej spoločnosti pre VNČ.

VI. Organizácia riadenia pracoviska

Ústav sa člení na dve odborné oddelenia a oddelenia spolupracujúcich zložiek.

a/ Oddelenie všeobecnej psychológie /vedúci S.Dorniš + 7 pracovníkov.

b/ Oddelenia inžinierskej psychológie /vedúci J. Daniel + 6 a pol pracovníka/.

Oddelenia sa spravidla týždenne schádzajú na krátke odborné porady, kde sa najmä spoločne prerokovávajú výskumné projekty a referuje sa o dosiahovaných výsledkoch.

Vedenie ústavu pravidelne týždenne prerokáva všetky vedecké a organizačné otázky činnosti ústavu.

Pravidelne raz za mesiac sa konajú filozoficko-metodologické a odborné semináre ústavu, kde referujú okrem ústavných a domácich i zahraniční odborníci.

c/ Oddelenie spolupracujúcich zložiek /M. Stráženec + 14 prac./

Podľa výskumných plánov odd. všeobecnej a odd. inžinierskej psychológie a konkretizovaných požiadaviek sa zabezpečovala informačná technicko-vývojová činnosť, asistovanie pri experimentoch, štatistické spracovanie výsledkov ako aj prevádzka sekretariátu ústavu /včítane publikačnej činnosti/.

I. Útvar vedecko-technických informácií /3 pracovníci/ zabezpečoval:

a/ prísun odbornej literatúry /ročný nákup okolo 250 kníh a 82 časopisov/, s čím súvisí dosť administratívnych prác /katalogizácia, účtovanie, spolupráca na celoštátnom súpise zahraničných časopisov/, ako aj jej vypožičiavanie /asi 10 kusov denne a to osobne i poštou/.

b/ preklady do cudzích rečí /najmä články pre časopis *Studia psychologica* a tlmočenie pri zahraničných návštevách/, desiatinné spracovávanie časopiseckých článkov a zahraničná výmena časopisu /t.r. najmä oznámenie vydavateľstvom o anotáciách kníh v časopise/. Začalo sa tiež pracovať na odbornom názvosloví /anglická a nemecká psychologická terminológia/.

II. Technicko-vývojový útvar /3 a pol pracovníka/ úspešne zvládol /v rámci materiálových a časových možností/ požiadavky na vývoj nových metodík. Sú to najmä:

- a/ aparatura na výskum myslenia operátora
- b/ smerový orientačný test pohotovosti
- c/ expozícia pohybujúceho sa bodu
- d/ expozičné zariadenie pre vizuálnu stimuláciu
- e/ záznam hľadacích časov pre číselný štvorec
- f/ fotoelektrický snímač tepovej frekvencie
- g/ zariadenie s polarizovanými filtrami
- h/ šesťkanálový tachystoskop /v štádiu dokončenia/
- i/ súbor kovových tyčiek s presnou dĺžkou

Okrem toho sa uprevovali a vylepšovali viaceré jestvujúce metodiky, zabezpečoval nákup a oprava prístrojov, atď.

III. Štatistický útvar /1 pracovníčka/ mal na starosti kvantitatívne spracovanie výskumných údajov - najmä po odberno-metodickej stránke. Okrem toho sa skúmala efektívnosť počítania na rôznych typoch kalkulačiek a to aj v porovnaní s praktickou využiteľnosťou počítača.

IV. Laboratórny útvar /3 a pol pracovníka/ pripravoval tzv. malé metodiky pre experimenty, obstarával pokusné osoby, asistoval, resp. väčšinou samostatne uskutočňoval experimenty, vyhodnocoval záznamy a štatisticky spracovával údaje z výskumov. Okrem toho sa údaje zakresľovali do diagramov a grafov.

Z časovo náročných výskumov treba uviesť Multiprojekt /300 osôb/, viaceré výskumy osobnosti /100 osôb/ znovuznania u detí, zrakové únavy, psychickej záťaže, výskum myslenia /60 osôb/, atď.

V. Sekretariát ústavu /3 pracovníci/ okrem bežnej agendy zabezpečil konferenciu v Smoleniciach /11 - 15.III/, písanie článkov pre *Studia psychologica*, vydanie *Annual Report* /v slovenčine a angličtine/, 32 čísel *BPRÁV ÚEP SAV* /každé číslo bolo zhotovené a rozeslané približne v 100 exempl./, ako aj väzbu materiálov zo sympózia v Smoleniciach /80 exempl./ . Časovo náročné bolo najmä napísanie a skompletizovanie cca 400 stranovej záverečnej správy oddel.všeobecnej psychológie /v 150 exempl./.

Celkovo možno hodnotiť prácu oddel.spolupracujúcich zložiek veľmi pozitívne, pretože v sťažených podmienkach /nedostatok priestorov , hlučné prostredie/ pracovníci splnili veľmi rôznorodé požiadavky výskumných pracovníkov a umožnili tak nerušený priebeh výskumnej činnosti ústavu- Možné kvalitatívne zlepšenie práce oddel. závisia najmä na rovnomernajšom rozložení požiadaviek zo strany výskumných pracovníkov s ich koordinácií vedúcimi oddelení.

VII. Kvalifikačná štruktúra pracovníkov

Ad. 1. Plánovaný počet pracovníkov za bežný rok :	31
2. Skutočný stav pracovníkov k 31.12.1969 :	31
3. Celkový počet vedeckých pracovníkov:	11
z toho DrSc - 1 a CSc - 9	
4. Celkový počet ostatných pracovníkov s vysokoškolským vzdelaním	9

VIII. Hospodárska situácia

1/ -

2/ Vybavenosť prístrojmi a zariadeniami:

V dôsledku dodávateľských problémov získalo pracovisko v uplynulom roku iba časť plánovaných prístrojov.

Z položky drahých dovážaných prístrojov bolo dočasně podnetovo-registrované prístroje Massey-Dickinson presunutá na r.1970.

3. Materiálne-technické zabezpečenie

Rozvojom ústavu sa stáva priestorová situácia stále kritická - Na /5-7 vedec.pracovníkov je umiestnených v jednej pracovni/. Zvláštna príčina ústavu požiadala o pridelenie ďalších miestností v budove na Kocelovej 17, ktoré dočasne používa Hydrologický ústav SAV. Žiaľ, k realizácii doteraz nedošlo.

4. Odmeňovanie pracovníkov - platy

Štatistickou analýzou sa zistilo, že priemerné platy pracovníkov sú v rámci SAV iba v priemere. To protirečí skutočnosti, že vedecká štruktúra pracovníkov na ústave je z hľadiska kvalifikačných stupňov uspokojivá. Navyše nepochybne obísť súčasný konjunktúrny stav v odbore psychológie, vyvolávajúci protirečenie, že mimo Akadémie sú psychológovia podstatne vyššie honorovaní. Pri dpreve plátov sme na tento problém upozornili zvláštnou prípisou, avšak žiaľ bez patričnej odzvy. Špeciálny problém tvorí honorovanie nastupujúcich absolventov vysokých škôl, kde rozdiel medzi plátmi v SAV a praxou dosahuje až 150%.

5. Celkové hodnotenie rozpočtu

Čerpanie z pridelených kvôt bolo úmerné požiadavkám, avšak celkosti dodávateľského charakteru tvorili značné problémy.

6. Činnosť v rámci pohľadacieho fondu

Materiálne-technické nedostatky zabránili započat s činnosťou oddelenia psychológie osobnosti s aplikáciou na psychológiu dopravy, kde ústav máni rozvinúť činnosť.

IX. Zahraničné styky

A. Komentár

1. Celkové politické zhodnotenie stykov

Pokiaľ ide o počet vyslaných a prijatých pracovníkov, zahraničné styky boli proporcionálne. Môže by sa zdať, že v proporcionality socialistické - kapitalistické krajiny je istý nepomer. Treba však mať na pamäti, že v období deformácií bolo v socialistických krajinách psychológia veľmi podceňovaná, zatiaľ čo v kapitalistických krajinách zaznamenala prudký rozmach. Navyše jednoročný prehľad neposkytuje reprezentatívny obraz o systematicky rozvíjaných stykoch. Máme tu na mysl napr. II. stretnutie psychológov podunajských krajín, ktoré ústav poriadka v r. 1970, kde budú mať značnú prevahu hostia zo socialistických krajín.

Aj tento rok sa pokračovalo v spolupráci so socialistickými krajinami, o čom svedčí napr. prijatie psychológov na úrovni vládnej delegácie z SSSR.

Ani v jednom prípade nedošlo k diskriminácii kontaktov, hoci viaceré z pozvaní nie našou vinou sa neuskutočnili. O medzinárodných kontaktoch so socialistickými krajinami poskytuje istý obraz aj prispievanie popredných psychológov zo socialistických krajín do nášho časopisu *Studia psychologica*.

2. Zhodnotenie vedeckého prínosu zahraničných stykov

Hlavným vedeckým prínosom tohoročných stykov je aktívna účasť dvoch pracovníkov na medzinárodnom psychologickom kongrese v Anglicku. Okrem referovania o výsledkoch výskumu v našom ústave došlo k nadviazaniu ďalších pracovných kontaktov s poprednými vedeckými pracovníkmi z rôznych krajín. Podobne aj aktívna účasť na kongrese experimentálne pracujúcich psychológov mala pozitívny ohlas.

3. Organizačné zabezpečenie stykov

Pokiaľ ide o SAV /Zahraničný odbor/ všetky plánované i neplánované styky boli dobre organizované. Tiež viacerí pracovníci ústavu aktívne prispeli k rozvíjaniu zahraničných stykov /vyjed-

návanie sa zahraničnými partnermi, sprevádzanie hostí po odberných pracoviskách u nás/. Využívanie správ zo služobných ciest je zabezpečené tým, že každá správa sa pred odeslaním na zahraničný odber SAV schvaľuje na vedení ústavu a poznatky z ciest sa uplatňujú v práci jednotlivých oddelení ústavu /či už pri riešení plánovaných úloh alebo pri stanovení zamerania výskumnej práce/.

B. Zhodnotenie priebehu a výsledkov podľa štátov

1. Celkovo v r.1969 boli vyslaní 2 pracovníci do socialistických krajín na krátkodobé pobyty. Jeden pracovník bol vyslaný na 3-mesačný pobyt do kapitalistickej krajiny. Piati pracovníci boli na kongresoch v kapitalistických krajinách. Na pobyt boli prijatí 2 hostia z kapitalistických krajín ako aj 29-členná exkurzia učiteľov a poslucháčov psychológie /Rakúsko/ a jeden pracovník zo socialistických krajín. Plánovaná cesta do Poľska sa neuskutočnila pre formálne prekážky z poľskej strany.

V porovnaní s minulým rokom došlo k miernemu poklesu v stykoch s kapitalistickými i socialistickými krajinami /najmä vo vysielaní pracovníkov/.

2. V rámci dohôd o spolupráci s Rumunskou akadémiou vied /téma: "Analýza práce operátora"/ sa pokračovalo vo vzájomnej výmene poznatkov pri príležitosti vyslania nášho pracovníka do Rumunska a prijatia rumunského pracovníka. Došlo k ujednoteniu metodologických postupev a predbežne sa dojednála účasť rumunských psychológov na ústavom plánovanom sympóziu v r.1971.

3. Služobné cesty do zahraničia boli v prípade kapitalistických krajín spojené výlučne s aktívnou účasťou na významných medzinárodných podujatiach /XIX. medzinárodný kongres vedeckej psychológie v Londýne - 2 pracovníci; rekevanie experimentálne pracujúcich psychológov v Berne - 3 pracovníci/. Jeden 3 mesačný pobyt vo Švédsku /v rámci reciprecity/ bol zameraný na riešenie psychofyzických problémov /v súvislosti s patentovou prihláškou nášho pracovníka/.

V zimnom semestri prednášal riaditeľ ústavu pravidelne raz týždenne na viedenskej univerzite /pre odber psychológie a síce

e výsledkoch výskumov nášho ústavu v oblasti vnímania/.

Služebné cesty do socialistických krajín súviseli s riešením spoločnej výskumnej témy /Rumunske/ a otázkami psychofyziky ako aj laboratórnych metódik /NDR/.

4. Celkovo v r.1969 navštívilo ústav 13 zahraničných hostiev /5 zo socialistických a 8 z kapitalistických štátov/ a dve exkurzie /jedna z SSSR - 17 študentov z Kijeva a jedna z Rakúska - 29 študentov a asistentov z Viedne/. Ošbitne treba uviesť návštevu trojčlennej delegácie psychológov na vládnej úrovni z SSSR.

Výskumným prínosom pre ústav bola najmä návšteva dr.C.Benneta z Paríža /prednášal o vnímaní času a pohybu/, prof.dr.I.Kohlera z Rakúska /bol oponentom doktorskej dizertačnej práce/ a prof. dr.J.Brožeka z USA /propaguje na Západe naše publikácie/. Z hľadiska propagácie práce ústavu v zahraničí majú značný dosah obe exkurzie /z SSSR i Rakúska/.

C. Konferencie so zahraničnou účasťou

Ž i a d n e .

D. Styky a spolupráca s medzinárodnými organizáciami a úniami

1. -

2. -

3. -

4. -

5. Jedno nové individuálne členstvo v Medzinárodnej asociácii aplikovanej psychológie /Liège, Belgicko/

B. Štatistické tabuľky

1a - Objem stykov so socialistickými krajinami

Krajina	Vyslanie			Prijetie			Celk.
	krátke- dobé	dlhodobé	spolu	krátke- dobé	dlho- dobé	spolu	
Rumunske	1	-	1	2	-	2	3
NDR	1	-	1	-	-	-	1

1b - Objem stykov s kapitalistickými krajinami

Krajina	Vyslanie			Prijatie			Celk.
	krátke- dobé	dlhe- dobé	spolu	krátke- dobé	dlhe- dobé	spolu	
Anglicko	2	-	2	-	-	-	2
Švajčiarsko	3	-	3	-	-	-	3
Švédsko	-	1	1	-	-	-	1
Rakúsko	-	-	-	1	/na nákl. SAV/	-	1
Francúzsko	-	-	-	1	"	-	1
U S A	-	-	-	1	"	-	1

1c - Objem stykov s rozvejovými krajinami

Krajina	krátke- dobé	dlhe- dobé	spolu	krátke- dobé	dlhe- dobé	spolu	Celk.
-	-	-	-	-	-	-	-

X. Z á v e r y

V porovnaní s minulým rokom, kde sa konštatovalo zeslabenie experimentálnej činnosti, došlo t.r. k jej zintenzívneniu. Tote úsilie by mohlo byť ešte efektívnejšie, keby sa pri experimentovaní použili moderné programovacie a registračné zariadenia /ktoré sme t.r. nedostali/ a potom keby sa pre spracovanie výskumných údajov mohlo použiť moderných technik.

Za najdôležitejší výsledok pracoviska t.r. pokladáme plánované ukončenie štvorročnej týmovej úlohy formou obsiahlej záverečnej správy. Uspešná je aj časopisecká produkcia výskumných pracovníkov, hoci naďalej sa nepodarilo celkom odstrániť istú disproporcionálnosť v počte publikácií na pracovníka. Rovnako je aktuálne prikrečiť k napísaniu knižných publikácií najmä staršími vedeckými pracovníkmi. V uplynulom roku došlo k ďalšiemu zintenzívneniu vydávania cyklostilovaných "Správ ÚSP", ktoré nachádzajú mimoriadny ohlas ako pohodové sprístupňovanie aktuálnych výsledkov výskumu. Jednako rozsah tejto činnosti spôsobil pri nedostatočnom vybavení ústavu značné technické problémy, ktoré bude treba vyriešiť.

Vedecko-výskumnú produkciu ústavu najviac reprezentuje časopis *Studia psychologica*, ktorý je jediným viacjazyčným časopisom v krajinách socializmu. Pozitívne ohlasy najmä zo zahraničia pribúdajú a rovnako vzrastá aj záujem zahraničných odborníkov o prispievanie. Jednako však treba vyriešiť problémy výkonne-redakčného charakteru a zabezpečiť časopisu primeranú propagáciu v zahraničí.

Hoci knižné publikácie ústavu za uplynulý rok sú výsledkom práce predchádzajúcich období, predsa ich nemožno opomenúť. Kolektívne dielo *Visuelles Wahrnehmen, sein Anteil im Verhalten*, Hrsgeb. D.Kováč, Vyd.Sav 1969 malo už vysoké ocenenie u zahraničných posudzovateľov a je preto na mieste predpoklad, že sa bude podobne prijaté zahraničnou odbornou verejnosťou.

V domácom meradle treba zaznamenať úvod do štúdia psychologických vied /D.Kováč a kol.: *Psychologická prepedeutika pre vysokeškolákov*, SPN, 1969/, ktorý tak isto je spoločnou prácou

se minulé obdobia a znamená evidentný prelom v modernom chápaní psychológie.

Návrhy pre riadiace orgány SAV

1. Každoročne zdôrazňujeme, že pre ďalší rozvoj psychologických vied v SAV je principiálne nutné ich primerané začlenenie v rámci štruktúry SAV. Domnievame sa, že súčasne prebiehajúca reorganizácia je vhodnou príležitosťou pre uplatnenie tejto požiadavky. V nej navrhujeme vytvoriť kolégium vied o človeku /do ktorého by boli začlenené aj iné humanistické vedy - bližšie vo zvláštnom prípise/.

2. Ani tohoto roku ústav nedostal ani jeden z drahších devízových prístrojov, čo je handicap už aj v porovnaní s inými bratislavskými psych.pracoviskami. Žiadame preto predovšetkým urýchléné dodanie univerzálneho pednetového a registračného systému Massey - Dickinson, ako aj ďalších požadovaných a doteraz nedodaných prístrojov z devízového fondu.

3. Pre ďalší rozvoj vedecké-výskumnej činnosti so zameraním na aktuálne prispievanie praxi je potrebné zabezpečiť personálne a materiálno-technicky činnosť odd. psychológie osobnosti /bližšie vo zvláštnom prípise/.

V Bratislave dňa 22.XII.1969

Dr. D. Kováč
Dr. D. Kováč, DrSc
riaditeľ